

Рішення
спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України прийняла рішення про присудження Боровик Дарії Володимирівні наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 09 Біологія на підставі прилюдного захисту дисертації *«Рослинність долини р. Південний Буг у степовій зоні: синтаксономія, динаміка, охорона»* за спеціальністю 091 Біологія.

«20» лютого 2024 року.

Боровик Дарія Володимирівна, 1994 року народження, громадянка України.

Освіта вища: у 2017 році закінчила магістратуру Київського національного університету імені Тараса Шевченка ту за спеціальністю «Ботаніка» та здобула кваліфікацію магістр ботаніки, молодший науковий співробітник (біологія)

З 2017 р. по 2022 р. навчалася в аспірантурі Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, у відділі геоботаніки та екології (з відривом від виробництва).

Працює на посаді провідного інженера відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України (м. Київ) з 2022 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у відділі геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Науковий керівник – Дубина Дмитро Васильович, доктор біологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Здобувач має 40 наукових публікацій за темою дисертації (шість з яких одноосібні), зокрема чотири статті у закордонних наукових виданнях, що

індексовані у наукометричних базах даних Web of Science та Scopus, сім статей у наукових фахових виданнях України, дві монографії у співавторстві, вісім інших наукових публікацій в українських та закордонних виданнях та 19 тез доповідей і статей у матеріалах конференцій:

1. Shyriaieva, D. (2022). Classification, ecological differentiation, and conservation value of Pontic sandy grasslands in the Southern Buh River Basin (Ukraine). *Tuexenia*, 42, 57–94. (Q2)

2. Ширяєва, Д.В. (2022). Еколого-ценотична диференціація лучної рослинності національного природного парку «Бузький Гард». *Український ботанічний журнал*, 79(1), 56–69.

3. Ширяєва, Д.В., Шиян, Н.М. (2021). *Trifolium vesiculosum* (Fabaceae) в Україні: нова знахідка та історичний огляд. *Український ботанічний журнал*, 78(2), 83–95.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Федорончук Микола Михайлович, доктор біологічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу систематики і флористики судинних рослин Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України. Оцінка позитивна без зауважень.

Ольшанський Ігор Григорович, кандидат біологічних наук (03.00.05 – ботаніка), старший науковий співробітник відділу систематики і флористики судинних рослин Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У розділі 2 (Історія ботанічних досліджень території) можна було висвітлити не лише внесок інших авторів, а й власний доробок авторки, показати які прогалини було ліквідовано, а що є перспективним.

2. У розділі 4 серед асоціацій наведені деякі невалідні. Відповідно виникає питання: Чому авторка не валідизувала їх або не виправила ці проблеми іншим чином?
3. Висновок 2 (із загальних висновків) логічніше було б перенести до пункту «наукова новизна».
4. Традиційно, в ботанічних працях при першій згадці назви таксону вказується автор, який цей вид описав. У дисертації цей принцип не дотримано.

Зав'ялова Людмила Володимирівна, кандидат біологічних наук (03.00.05 – ботаніка), науковий співробітник відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Раритетна компонента є складником раритетної фракції флори і не є окремою фракцією у традиційному розумінні, не зважаючи на обсяги.
2. Не зовсім зрозуміло, чому підрозділ 7.6. Фітоінвазії у природних екосистемах вміщено в розділ про охорону фіто- і ценорізноманіття, а також щодо інвазій кенофітів, про які йдеться на с. 222 (можливо описане все ж стосується їх наявності/представленості в певних типах рослинних угруповань?)

Попович Сергій Юрійович, доктор біологічних наук (03.00.05 – ботаніка), професор, професор кафедри ландшафтної архітектури та фітодизайну Національного університету біоресурсів і природокористування України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Розділ 4 треба було назвати «Структура рослинності».
2. Яка мета застосування кластерного аналізу, адже можна традиційно окремо охарактеризувати більш-менш автономні типи рослинності чи класи формацій?
3. Варто наводити повні українські назви фітоценозів, наприклад звичайнодубові ліси (с. 76).

4. На сторінці 95 треба уточнити для яких класів галофітної та лучної рослинності найбільш схожі гідрорежими, адже луки евритопні.
5. На рисунку 5-1 у блоці «Катастрофічні зміни» класифікаційної схеми не варто виділяти окремо підблоки «Природні» (для них не наведено перелік змін) й «Антропогенні», оскільки ці види змін у різній мірі характерні й для інших блоків, особливо для блоків «Автогенні» й «Аллогенні». Також не було потреби виділяти окремий блок «Послідовні зміни», так як властивість послідовності змін, які у фітоценозах протікають із неоднаковою швидкістю та в різному обсязі, характерна для всіх фітоценозів, тобто всі зміни угруповань одновекторні: незворотні-зворотні, прогресивні-дигресивні.
6. Антропічно (антропогенно)-природні (переважно демутаційні) зміни – це самостійний блок у класифікаційній схемі динаміки рослинності. Антропічні зміни – дигресивна, природні – прогресивна спрямованість, хоча подекуди й зтяжна. На цих динамічних терезах спрямованість змін залежить від сили екоциніка. Безперечно вони генетично мають деякі ознаки згасаючих батьківських властивостей, однак це вже самостійне емерджентне явище. Тому їх не треба розглядати в обсязі антропогенних чи природних змін. Звідси доцільно виділити підрозділ 5.4. Антропічно-природні зміни. Також для чіткого сприйняття на рисунку 5-1 бажано третім видом підкреслень позначити й природні зміни.
7. Під час опису сукцесійних рядів варто акцентувати увагу на межу сингенезу та ендоекогенезу.
8. З формально-логічної причини ботанікам доцільніше вживати термін фітотоп як рослинне середовище, ніж загальноприйнятий у західних колах у галузі охорони біорізноманіття в цілому термін біотоп як середовище всього біорізноманіття (рослин, тварин, грибів,

мікроорганізмів). Ботаніки ж описують фітотопи у структурі біотопів та екотопів.

9. Флористичний склад і структура угруповань не можуть виступати едифікатором (с. 161), тобто фітоценотипом.

10. Бажано пояснити (с. 176): чому за моделі для детального наземного картування обрано псамофітні біотопи?

11. Розділ 7 треба було назвати «Охорона рослинного світу».

12. У таблиці 7-1 (четверта колонка) наведено надто дрібні значення (0,1; 15,8, інші) проєктивного покриття раритетних рослин. Яким чином ці показники визначено?

13. На фоні опису раритетності фіторізноманіття було би логічним доповненням показати уявлення дисертантки про раритетність біотопів.

14. До відома здобувачки, екокоридори з'єднують ключові території, які представлені мережею біоцентрів. Тому вони не можуть входити до складу екокоридорів (с. 202). Ключові території та екокоридори відповідно до законодавства є елементами екомережі.

15. Оскільки підрозділ 7.6 не має фітосозологічного змісту, але інвазії прив'язано до біотопів, тому доцільніше розмістити його в розділі 6.

16. Проблема біомоніторингу є частиною загальної проблеми охорони біорізноманіття, тому ці поняття протиставляти не треба. Оптимізувати систему біомоніторингу можна лише тоді, коли вона створена та функціонує. Тому підрозділ 7.7 треба було назвати «Перспективні напрями природоохоронних досліджень та практичних заходів».

17. Однак, для вдосконалення огляду літератури, особливо фітосозологічної частини розділу 7, варто було використати такі два, на думку опонента, вагомні довідкові бібліографічні джерела: 1) Европейский Красный список животных и растений, находящихся под угрозой исчезновения во всемирном масштабе. Нью-Йорк: ООН, 1992. 167 с.; 2) Дендрозозологічний каталог природно-заповідного фонду

Степу України. К.: ЦП «Компринт», 2014. 888 с. Окрім цього, в деяких джерелах трапляються незначні технічні помилки. Зокрема, у джерелі під номером 33 після списку авторів не наведено рік публікації, а зміст посилання під номерами 101 і 102 майже однаковий.

18. Водночас до оформлення є кілька ремарок: не по всьому тексту дотримується правило зі списку скорочень (ПЗФ, РЛП, ЧКУ, ЗКУ); подекуди трапляються росіянізми та технічні описки: сорна (с. 36-37), хидоби (с. 41), рослинность (с. 133), інтенсивність (с. 136), жорстководних (с. 158), диаграми (с. 166), спостерігається (с. 220), регуляційних (с. 230).

Любінська Людмила Григорівна, доктор біологічних наук (03.00.05 – ботаніка), доцент, професор кафедри біології та екології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У Розділі 1 (с. 30–34) наведено характеристику регіону досліджень. Хоча основні положення цього розділу розкриті і фізико-географічні особливості території дослідження охарактеризовано у загальних рисах, на нашу думку, деякі положення могли б бути більш детально висвітленими. Зокрема, це стосується підрозділів «Ґрунти» та «Клімат».
2. Для позначення площі квадратні метри мають бути позначені як м², але на деяких сторінках дисертації трапляється також скорочення m² (наприклад, с. 4).
3. На рисунках 4-2А і 4-2В використано формулювання «зліва» та «справа», натомість має бути «ліворуч» та «праворуч».
4. В методології не вказано, за яким джерелом наведено адвентивний статус видів. В таблиці 7-6 позначено види, стосовно яких кенофітний статус є дискусійним, однак це питання дискусійності ніяк не обговорено в тексті.
5. У розділі «Рослинність» не вистачає більш детальної інформації щодо

інтерпретації деяких синтаксонів, та пояснень аргументації синтаксономічних рішень дисертантки щодо нових або вперше наведених класифікаційних одиниць.

та присутні на захисті фахівці:

Дідух Я. П., академік НАН України, доктор біологічних наук (03.00.05), Інститут ботаніки ім. М.Г Холодного НАН України. Оцінка позитивна без зауважень.

Мосякін С. Л., член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук (03.00.05), Інститут ботаніки ім. М.Г Холодного НАН України. Оцінка позитивна без зауважень.

Куземко А. А., доктор біологічних наук (03.00.05), старший науковий співробітник, Інститут ботаніки ім. М.Г Холодного НАН України. Оцінка позитивна без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За»	– 5 членів ради;
«Проти»	– немає;
«Утрималися»	– немає.

**СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА
ІНСТИТУТУ БОТАНІКИ ІМ. М.Г. ХОЛОДНОГО НАН УКРАЇНИ
УХВАЛИЛА:**

1. Дисертація Боровик Дарії Володимирівні «Рослинність долини р. Південний Буг у степовій зоні: синтаксономія, динаміка, охорона», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю

091 Біологія є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами); «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

2. Присудити Боровик Дарії Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю 091 Біологія.

3. Рішення разової спеціалізованої вченої ради затвердити і передати до Центру науково-освітньої підготовки.

4. Центру науково-освітньої підготовки (д.б.н. О.К. Золотарьова) підготувати Наказ про видачу Боровик Дарії Володимирівні диплома доктора філософії та додатка до нього європейського зразка.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення спеціалізована вчена рада Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України присуджує Боровик Дарії Володимирівні ступінь доктора філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю 091 Біологія.

**Голова спеціалізованої
вченої ради
доктор біологічних наук,
старший науковий співробітник**

Підпис
Засвідчую
Відділ кадрів

Федорончук М.
Закле

Микола ФЕДОРОНЧУК